

การฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มสตรี ชาติพันธุ์ไต-ไท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลห้ล่า ตริเอกานุกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ภัทรีพันธุ์ พันธุ์
คุณฤดี คงสุวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไต-ไท บทบาทของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท ในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและ สรรูปแบบและกระบวนการ การฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา ในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทหย่า ไทยวน ไทใหญ่ และ ไทลื้อ ที่อาศัยอยู่ใน ๓ หมู่บ้านของ ๓ ตำบล ๓ อำเภอ ในจังหวัดเชียงราย วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไต-ไท ที่ยังปรากฏและดำรงอยู่ ได้แก่ ภาษา อาหาร การแต่งกาย ความเชื่อในศาสนา การรักษาโรค ประเพณี ดนตรี การพ่อน้ำ การจักสาน และสิ่งประดิษฐ์ ด้านบทบาทของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท ในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถทำได้ใน ๔ บทบาทคือ บทบาทที่มีต่อตัวเอง บทบาทต่อครอบครัว บทบาทต่อกลุ่มชาติพันธุ์ และบทบาทที่มีต่อชุมชนและสังคม ด้านรูปแบบและกระบวนการในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ ๓ รูปแบบคือ การรักษาแบบดั้งเดิม การปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย และการประดิษฐ์แบบใหม่ ส่วนกระบวนการฟื้นฟูและสืบทอด ต้องตระหนักถึงสิ่งสำคัญ ๒ ประการ คือ การมีผู้สืบทอดเพื่อรับช่วงต่อ และการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่ภายนอก สิ่งเหล่านี้จะทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์สามารถดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ:

(๑) สังคมพหุวัฒนธรรม (๒) การฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (๓) กลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท

Cultural Identity Revitalization in Multicultural Society of the Dai Ethnic Women in Mae Sai District, Mae Chan Districts and Mae Fah Luang District, Chiang Rai Province

---

Assistant Professor Lelar Treeaekanukul

Assistant Processor Pattareepan Pantu

Dujluedee Kongsuwan

Abstract

This study aimed to gather cultural identity data of the Dai ethnic groups and roles of the Dai women in cultural identity revitalization and to summarize their model and process for preserving the identity of Dai women in Mae Sai District, Mae Chan District and Mae Fah Luang District in Chiang Rai Province. This qualitative research collected data through the use of anthropology field research techniques. The research participants were the people from Dai Ya, Tai Yuan, Tai Yai and Tai Lue ethnic groups who lived in 3 villages of 3 subdistricts from 3 districts in Chiang Rai Province. Descriptive statistics were utilized for data analysis.

The findings revealed that cultural identities of the Dai ethnic groups evidently appearing in the areas included language, food, costume, religious beliefs, traditional medicine treatment, tradition, music, dancing and handicraft artifacts. In addition, the Dai women had four important roles in revitalizing their ethnic cultural identities including individual roles, family roles, ethnic group roles and community and society roles. The findings further showed that the Dai ethnic groups revitalized their cultural identities by preserving the traditional culture, adjusting and improving their culture to meet the current situations and reinventing new culture. In addition, cultural inheritance from the old to new generation and the dissemination of their culture to the outsiders of their community can most probably sustain their identities in the multicultural society.

Keywords:

(1) Multicultural Society (2) Cultural Identity Revitalization (3) Dai Ethnic Women

บทนำ

สภาพการดำรงอยู่ของทุกสังคมในโลกเรานี้ ไม่มีสังคมใดที่เป็นสังคมเอกวัฒนธรรม เนื่องจากการเข้ามาอยู่ร่วมกันของผู้คนที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิต ก่อให้เกิดเป็น สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) อันเป็นผลมาจากการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม การยอมรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง” ซึ่งมียุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขรวมถึงการส่งเสริมบทบาทสตรีในระดับการบริหาร และการตัดสินใจทั้งในระดับชาติ และระดับท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี . ๒๕๕๕ : น. ๙-๑๐) ในสภาพของสังคมพหุวัฒนธรรม เพื่อให้การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การยอมรับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของตนเอง และของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ เพราะแต่ละชาติพันธุ์ต่างมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นเป็นของตนเอง

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นสิ่งสำคัญในการบ่งบอกความเป็นตัวตนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป เป็นสิ่งที่บอกความหมาย ความเป็นตัวตนให้คนอื่นเห็นและมีรูปแบบของวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์เป็นรูปแบบที่เป็นองค์รวม อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ถูกสร้าง หรือกอบรูปร่างขึ้นโดยกระบวนการทางสังคม ซึ่งมีทั้งที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนภายนอก

และจากคนภายใน เมื่อตกผลึกแล้ว อาจจะคงความเป็นลักษณะเฉพาะ เลื่อนไหล หรือเปลี่ยนรูปไป บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นกับคนอื่นและบริบทที่แตกต่างออกไป (ยศ สันตสมบัติ, ๒๕๕๑ : น. ๑๒๔)

อำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง สามอำเภอของจังหวัดเชียงรายมีชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่อย่างหลากหลาย กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เป็นพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมที่ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขด้วยการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จนบางครั้งทำให้วัฒนธรรมบางอย่างของบางกลุ่มชาติพันธุ์เลือนหายไป หรือถูกละเลยหลงลืมทำให้อสูญหายไปตามกาลเวลา การฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต้องตระหนักและร่วมกันฟื้นฟูให้กลุ่มชาติพันธุ์ของตนมีอัตลักษณ์เป็นที่รู้จักของคนอื่น โดยเฉพาะสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน มีบทบาทสำคัญในด้านต่าง ๆ ของวัฒนธรรมในทุกระดับ อีกทั้งสังคมในปัจจุบันมุ่งเน้นให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม การเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีส่วนในด้านต่าง ๆ ทางสังคมมากขึ้น สตรีจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการรื้อฟื้นและพัฒนาเพื่อนำวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่กลับมาสู่การเป็นที่รู้จัก เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ส่งเสริมให้เกิดการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อรวบรวมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไต-ไท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

๒. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม

๓. เพื่อสรุปรูปแบบและกระบวนการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีการวิจัย

๑. สำรวจและรวบรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา

ขั้นตอนนี้จะเป็นการศึกษาข้อมูลทั้งจากแหล่งทุติยภูมิโดยการทบทวนเอกสารที่มีอยู่ในชุมชนเป็นข้อมูลขององค์กรปกครองในท้องถิ่น ข้อมูลของผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ และข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิด้วยการสำรวจบริบทพื้นที่ การสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ๗ คน ประธานสตรี ๗ คน และประธานด้านวัฒนธรรม ๗ คน (พื้นที่ศึกษามี ๗ หมู่บ้าน) รวม ๒๑ คน นำเสนอข้อมูลด้วยการจัดทำแผนที่ชุมชน มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ด้วยการถอดเทปสรุปประเด็นสำคัญ

๒. รวบรวมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไต-ไท ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในพื้นที่ศึกษา

เป็นการศึกษาข้อมูลทั้งจากแหล่งทุติยภูมิโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไตเย่า ไทยวน ไทใหญ่ และไทลื้อ และข้อมูลปฐมภูมิ ด้วยการวิธีการตามประเด็นย่อยในการศึกษา ที่มีวิธีการกลุ่มเป้าหมาย และ

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๒.๑) ศึกษาประวัติความเป็นมาของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุรุ่นแรก หรือ รุ่นที่ ๒ ที่มีข้อมูลในด้านนี้ จำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ละ ๓ คน รวม ๑๒ คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และการบันทึกเสียง

๒.๒) ศึกษาข้อมูลด้านวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในทุกด้าน ได้แก่ ภาษา อาหาร และโภชนาการ การแต่งกาย บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ศาสนาและความเชื่อ ระบบครอบครัวเครือญาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการศึกษาทั้งจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุ รุ่นแรก หรือ รุ่นที่ ๒ ที่มีข้อมูลในด้านนี้ จำนวนกลุ่มชาติพันธุ์ละ ๔ คน แบ่งเป็นชาย ๒ คน หญิง ๒ คน รวม ๑๖ คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์ และการบันทึกเสียง

๒.๓) ศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ วิธีการศึกษา ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม ๔ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ สนทนากลุ่มตัวแทนชาติพันธุ์ไตเย่า จำนวน ๑๐ คน

ครั้งที่ ๒ สนทนากลุ่มตัวแทนชาติพันธุ์ไทยวน จำนวน ๑๐ คน

ครั้งที่ ๓ สนทนากลุ่มตัวแทนชาติพันธุ์ไทใหญ่ จำนวน ๑๐ คน

ครั้งที่ ๔ สนทนากลุ่มตัวแทนชาติพันธุ์ไทลื้อ จำนวน ๑๐ คน

เครื่องมือที่ใช้คือประเด็นคำถามที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ และประเด็นสำคัญที่ได้จากข้อมูลด้านวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในทุกด้าน มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เครื่องมือที่ใช้คือ

ประเด็นในการสนทนากลุ่ม และการบันทึกเสียง

๒.๔) ศึกษาบทบาทในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท ในพื้นที่ศึกษา

เป็นการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการตามประเด็นย่อยในการศึกษา ที่มีวิธีการกลุ่มเป้าหมาย และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- ศึกษาบทบาทของสตรี ทั้ง ๔ กลุ่มชาติพันธุ์ในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ วิธีการศึกษา ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม ๔ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ สนทนากลุ่มตัวแทนสตรีชาติพันธุ์ไตหย่า จำนวน ๑๐ คน

ครั้งที่ ๒ สนทนากลุ่มตัวแทนสตรีชาติพันธุ์ไทยวน จำนวน ๑๐ คน

ครั้งที่ ๓ สนทนากลุ่มตัวแทนสตรีชาติพันธุ์ไทใหญ่ จำนวน ๑๐ คน

ครั้งที่ ๔ สนทนากลุ่มตัวแทนสตรีชาติพันธุ์ไทลื้อ จำนวน ๑๐ คน

เครื่องมือที่ใช้คือประเด็นในการสนทนากลุ่ม ด้านบทบาทที่ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์ มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ด้วยการถอดเทปสรุปประเด็นสำคัญ

๒.๕) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านบทบาทของสตรีในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยการสนทนากลุ่มตัวแทนจากทั้ง ๔ ชาติพันธุ์ ๑ ครั้ง กลุ่มเป้าหมายคือสตรีที่เป็นประธาน หรือคณะกรรมการของแต่ละชาติพันธุ์ กลุ่มละ ๕ คน รวม ๒๐ คน

เครื่องมือที่ใช้คือแบบจัดกิจกรรม และประเด็นสำหรับการวิเคราะห์ร่วมกัน มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ด้วยการถอดเทป สรุป

ประเด็นสำคัญ

๒.๖) สรุปรูปแบบการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท ในพื้นที่ศึกษา

ขั้นตอนนี้จะเป็นการสรุปรูปแบบการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ วิธีการศึกษา ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม ๔ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ สนทนากลุ่มตัวแทนประธานสตรีและคณะกรรมการชาติพันธุ์ไตหย่า จำนวน ๖ คน

ครั้งที่ ๒ สนทนากลุ่มตัวแทนประธานสตรีและคณะกรรมการชาติพันธุ์ไทยวน จำนวน ๖ คน

ครั้งที่ ๓ สนทนากลุ่มตัวแทนประธานสตรีและคณะกรรมการชาติพันธุ์ไทใหญ่ จำนวน ๖ คน

ครั้งที่ ๔ สนทนากลุ่มตัวแทนประธานสตรีและคณะกรรมการชาติพันธุ์ไทลื้อ จำนวน ๖ คน

เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกการสรุปรูปแบบการฟื้นฟู และประเด็นสำหรับการสรุปร่วมกัน มีวิธีการสร้างและตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยแนวคำถามของการวิจัยเชิงคุณภาพ สร้างจากการรวบรวมข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี ข้อเท็จจริงของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ศึกษางานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยยึดตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยผู้รู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ไต-ไท นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และชาติพันธุ์ศึกษา มีการตรวจสอบข้อมูลคือระหว่งการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการจัดทำข้อมูล และมีการตรวจสอบความถูกต้องอยู่เสมอ หลังจาก

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว มีการตรวจสอบข้อมูลโดยการเชิญตัวแทนกลุ่มละ ๒ คน รวม ๘ คน อ่านเอกสารฉบับร่าง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง ก่อนการจัดทำเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลตลอดเวลา ในระหว่างการทำวิจัย ใช้การบรรยาย หรือพรรณนา ตามกรอบแนวคิดของการทำวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไต-ไท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้วยการลงภาคสนามในพื้นที่ศึกษาด้วยวิธีการหลากหลาย ได้แก่ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ไต-ไท อาศัยในพื้นที่ ๓ หมู่บ้าน ของ ๓ ตำบล ๓ อำเภอ ในจังหวัดเชียงราย รวม ๗ หมู่บ้าน

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ประธานสตรี ประธานด้านวัฒนธรรม ผู้สูงอายุรุ่นแรก หรือ รุ่นที่ ๒ ที่มีข้อมูลในด้านนี้

ผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบ่งเป็น ๔ ตอน ดังนี้

๑. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา

จากการเก็บข้อมูลพบว่าในแต่ละพื้นที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ปรากฏชัดเจน

ได้แก่

๑.๑) ความหลากหลายของกลุ่มคนในพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีทั้งกลุ่มดั้งเดิมและกลุ่มที่เข้ามาใหม่ เข้ามาอยู่ในชุมชนเดียวกัน และสามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ยอมรับและผสมผสานวัฒนธรรมของกันและกันได้เป็นอย่างดี

๑.๒) ความหลากหลายทางด้านภาษาในพื้นที่จะมีการใช้ภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ของตนในการสื่อสารโดยเฉพาะในครอบครัว แต่เมื่อออกนอกบ้านจะนิยมใช้ภาษาไทยกลางสื่อสารกับคนภายนอกกลุ่มชาติพันธุ์ของตน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเยาวชนที่ไปเรียนหนังสือ จะใช้ภาษาไทยกลางมากขึ้น

๑.๓) ความหลากหลายทางด้านศาสนาพบว่า พื้นที่ศึกษามีศาสนาหลัก ๆ ๒ ศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ การนับถือผีและการไหว้เจ้ายังคงมีอยู่บ้าง

๑.๔) ความหลากหลายทางวัฒนธรรมประเพณี ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีการจัดกิจกรรมตามประเพณีและความเชื่อในศาสนาของตน ด้วยการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน ไม่ว่าจะต่างศาสนาแต่เมื่อมีงานตามวัฒนธรรมประเพณี จะมีการเชื้อเชิญให้มาร่วมงานกันอย่างไม่มีปัญหาใด ๆ โดยเฉพาะงานศพ ถ้าหากทราบก็จะไปร่วมงานไม่ต้องมีบัตรเชิญหรือต้องรอมอบก่ลา ด้วยความคุ้นเคยเป็นกันเอง จึงแสดงออกด้วยการมีส่วนร่วมทั้งงานสุขและงานโศก

๑.๕) ความหลากหลายด้านการแต่งกายในชีวิตประจำวันการแต่งกายของทุกกลุ่มชาติพันธุ์จะเป็นแบบทั่วไปแยกไม่ออกว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด แต่เมื่อมีกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณี แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีการแต่งกายที่เป็นอัตลักษณ์ของตนอย่างพร้อมเพรียง

ภาพที่ ๑ ชุดแต่งกายของผู้หญิงและผู้ชายไทหย่า
ที่มา: เลหล้า ตรีเอกานุกูล และ ดุจดุติ คงสุวรรณม์

๑.๖) ความหลากหลายด้านอาชีพ ในปัจจุบันทุกกลุ่มชาติพันธุ์ประกอบอาชีพที่หลากหลาย ไม่เฉพาะเจาะจงว่าอาชีพใดเป็นของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความสามารถและโอกาสในการเลือกอาชีพ แม้จะมีการเปลี่ยนอาชีพเมื่อย้ายถิ่นที่อยู่ หรือมีฐานะทางสังคมดีขึ้น

๒. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ไท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

๒.๑) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทหย่า

ชาติพันธุ์ไทหย่าในชุมชนบ้านน้ำป่อขาว มีวัฒนธรรมปรากฏเป็นอัตลักษณ์ ดังนี้

๒.๑.๑) ด้านภาษาที่ยังคงมีภาษาพูดเป็นของตัวเองและยังคงใช้ในกลุ่มผู้สูงวัย

๒.๑.๒) ด้านอาหาร ยังคงปรุงและรับประทานกันในชีวิตประจำวันได้แก่ การหุงผัก เนื้อปาดมัน หลู้ส้ม ขุมไก่

๒.๑.๓) ด้านการแต่งกาย ที่ชุดแต่งกายจะมีเอกลักษณ์โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีที่จะมี

สีสันทสวยงามด้วยริ้วผ้าสีต่าง ๆ และมีผ้าชิ้นเฉียงไปทางขวา มีหมวกกูปคล้ายจานดาวเทียมโดดเด่น

๒.๑.๔) ด้านการรักษาโรค ที่ยังคงมีการรักษาด้วยภูมิปัญญาดั้งเดิมเช่นกัวซา เมื่อมีอาการปวดเมื่อยตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

๒.๑.๕) ด้านประเพณี จะมีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาคริสต์ ได้แก่ วันถวายขอบพระคุณพระเจ้า วันอีสเตอร์ วันขอพระพร และวันคริสต์มาส

๒.๑.๖) ด้านการเต้นรำ เริ่มแรกโดยเยาวชนได้คิดทำรำที่เข้ากับเสียงเพลงและได้ฝึกหัดเต้นรำเพื่อนำไปแสดงในงานชาติพันธุ์ ต่อมากลุ่มสตรีได้มีการฝึกหัดเต้นรำ ที่นำเพลงและทำรำมาจากผู้ที่ไปเยือนเมืองหย่าได้ซื้อซีดี วีดีโอ นำมาเปิดฝึกหัดจนสามารถนำไปแสดงในงานต่าง ๆ ได้

๒.๑.๗) ด้านการทอเสื่อ ที่ถูกเรียกว่าเสื่อไทหย่า เนื่องจากชาวไทหย่าเป็นผู้นำหัวเสื่อมาจากประเทศจีนเข้ามาในประเทศไทยและได้นำมาปลูกในชุมชนที่อาศัยอยู่จนแพร่หลายเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน

ภาพที่ ๒ ภาพการฟ้อนรำแบบประยุกต์ของกลุ่มแม่บ้าน ณ ศูนย์เรียนรู้ตำบลแม่ไร่
อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๐
ที่มา: เลหล้า ตรีเอกานุกูล และ ดุจดุติ คงสุวรรณ

๒.๒) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทยวน

ชาติพันธุ์ไทยวนในชุมชนบ้าน
สันกอง มีวัฒนธรรมปรากฏเป็นอัตลักษณ์ ดังนี้

๒.๑.๑) ด้านภาษาที่ใช้ภาษา
พื้นเมืองกันในชีวิตประจำวันมีตัวเขียนแต่ผู้เขียน
ได้มีจำนวนน้อย เด็กและวัยรุ่นจะนิยมใช้ภาษา
ไทยกลางมากขึ้น

๒.๑.๒) ด้านอาหาร แบ่งเป็น
อาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ อาหาร
จำพวกแกง ที่มีหลากหลาย เช่น แกงหน่อไม้ แกงตุน
แกงผักกาด แกงผักบุ้ง แกงถั่วฝักยาว จอผักกาด
เป็นต้น ส่วนอาหารที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ได้แก่
น้ำพริกตาแดง แกงแค ต้มจืด แกงหยวก แกงฮังเล
จะนิยมรับประทานในงานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่
งานศพ ส่วนแกงขนุนจะนิยมรับประทานในช่วง
วันสงกรานต์

๒.๑.๓) ด้านการแต่งกาย กลุ่ม
สตรีวัยกลางคนและผู้สูงอายุยังคงนุ่งผ้าซิ่นยาวกรอม
เท้า สวมเสื้อคอจีน ผู้ชายใส่เสื้อสีขาว เสื้อคอปก
สวมกางเกงขาสั้น ส่วนกลุ่มวัยรุ่นปัจจุบันสวม
กางเกงขายาว หรือกางเกงขาสั้นตามสมัยนิยม

๒.๑.๔) ด้านการรักษา ในอดีต
จะใช้สมุนไพรที่หาได้ตามบ้านเรือนมารักษา
โรคต่าง ๆ รักษาแบบพื้นบ้าน ในปัจจุบันนี้การรักษา
โรคนิยมไปซื้อยาของแพทย์แผนปัจจุบันมารับ
ประทาน บางครั้งก็ใช้ยาของแพทย์และสมุนไพร
พื้นบ้านควบคู่กัน

๒.๒.๕) ความเชื่อ ศาสนา ชาว
ไทยวนบ้านสันกองยังคงรักษาความเชื่อในพุทธ
ศาสนาไว้อย่างมั่นคง ยังคงมีการทำบุญตักบาตร
เข้าวัดฟังธรรมในวันพระและวันสำคัญอยู่เสมอ

๒.๒.๖) ประเพณี ของหมู่บ้าน
สันกองส่วนใหญ่จัดตามวันสำคัญทางศาสนาพุทธ

จะมีการนำดนตรี และการแสดงต่าง ๆ เข้ามาร่วม เพื่อให้งานสนุกครึกครื้น

๒.๒.๗) ดนตรี และการพ้อนรำ ในกลุ่มผู้สูงอายุ ชายยังคงมีการรวมกลุ่มกันเล่น ดนตรีพื้นเมืองประเภทสะล้อ ซอ ซึง ในกลุ่มผู้หญิง จะมีการพ้อนเล็บแบบดั้งเดิมที่มีความอ่อนช้อย สวยงาม และยังคงมีการพ้อนเทียน พ้อนสาวไหม

๒.๒.๘) การจักสาน และ สิ่งประดิษฐ์ เป็นภูมิปัญญาที่ปรากฏในกลุ่มชาวไทยวน ชุมชนบ้านสันกอง เพื่อจักสานสิ่งของต่าง ๆ ใช้ในชีวิตประจำวันจนสามารถสร้างเป็นรายได้ให้แก่ครอบครัว

๒.๓) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่

ชาติพันธุ์ไทใหญ่ในชุมชนบ้านห้วยน้ำขุ่น มีวัฒนธรรมปรากฏเป็นอัตลักษณ์ ดังนี้

๒.๓.๑) ด้านภาษาใช้ภาษาไทยด้วยกันในชีวิตประจำวัน แต่ถ้าออกนอกบ้านเมื่อพบปะกับคนต่างชาติพันธุ์จะนิยมพูดภาษาไทยเหนือหรือคำเมืองแทน

๒.๓.๒) ด้านอาหาร ที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่และยังคงรับประทานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ น้ำพริกถั่วเน่า ปลาอบ แกงเนื้อไก่

ข้าวเหลือง ข้าวส้ม เป็นต้น

๒.๓.๓) ด้านการแต่งกาย ผู้หญิงชาวไทใหญ่ในกลุ่มผู้ใหญถึงผู้สูงวัยจะนิยมใส่ผ้าถุง เสื้อปิด ส่วนผู้ชายจะใส่กางเกง ขายาว เสื้อผ้าทอ สะพายย่าม มีผ้าโพกหัว

๒.๓.๔) ความเชื่อ ชาวไทใหญ่ยังคงมีความเชื่อในด้านที่เกี่ยวข้องกับภูตผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ได้แก่ การส่งเคราะห์ การเรียกขวัญ การจุดเทียนประจำวันเกิด และการสืบชะตา

๒.๓.๕) ประเพณีที่ยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมาได้แก่ ปอยส่งลงหรืองานบวชลูกแก้วนั้น เป็นพิธีการเฉลิมฉลองของการบรรพชาสามเณร ปอยออกหว่า (ออกพรรษา) จะมีพิธีแห่ต้นเทียน (หรือเรียกอีกชื่อว่าต้นเกี้ยว) และมีการเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ มากมาย การสงฆ์น้ำพระ และประเพณีรดน้ำดำหัว

๒.๓.๖) ดนตรี ยังคงมีการเล่น ตะลอรขนาดเล็ก กล้องมองเซิง ฉาบ ฉวง เป็นเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นเพื่อเล่นในการประกอบพิธีต่าง ๆ หรือเล่นเพื่อความบันเทิง การขับร้องมีการร้องเพลงที่เป็นาร้องโต้ตอบกันของหนุ่มสาว และการพ้อนรำ ยังคงมีการพ้อนมองเซิง รำวงไทใหญ่ รำนก รำโต

ภาพที่ ๓ การรำของเยาวชนชาวไทใหญ่
ที่มา: เลหล้า ตรีเอกานุกูล และ
ดุจฤดี คงสุวรรณ

ภาพที่ ๔ การแต่งกายของสตรีชาวไทลื้อบ้านห้วยน้ำขุ่น
ที่มา: ผู้วิจัย

๒.๔) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ไทลื้อ

ชาติพันธุ์ไทลื้อในชุมชนบ้าน
ห้วยน้ำขุ่น มีวัฒนธรรมปรากฏเป็นอัตลักษณ์ ดังนี้

๒.๔.๑) ด้านภาษาที่มีสำเนียง
คล้ายภาษาไทยใหญ่ ยังคงใช้ในชีวิตประจำวัน
แต่ถ้าออกนอกบ้านเมื่อพบปะกับคนต่างชาติพันธุ์
จะนิยมพูดภาษาไทยกลาง หรือภาษาไทยเหนือแทน

๒.๔.๒) ด้านอาหารในชีวิต
ประจำวันของชาวไทลื้อจะเป็นอาหารที่ทำได้จาก
ธรรมชาติในการนำมาปรุงเช่น แกงหน่อส้ม
ที่จะต้องหน่อไม้ไผ่เอง ข้าวแรมพิน น้ำพริกถั่วเน่าอก
แกงกระด้าง และยำหน้ง เป็นต้น

๒.๔.๓) ด้านการแต่งกาย ผู้หญิง
ชาวไทลื้อจะสวมใส่เสื้อผ้าฝ้ายแบบไทลื้อ มีกระดุม
ปิดด้านหน้า ใส่ผ้าถุงลายประจำของไทลื้อ เกลา้ม
และอาจติดดอกไม้ตกแต่งบริเวณผมที่เกล้า ส่วน
ผู้ชายสวมใส่กางเกงผ้าฝ้าย เสื้อม่อฮ่อม หรือเสื้อผ้า
ฝ้ายที่มีสีสันทากหลาย สะพายถุงย่าม

๒.๔.๔) การรักษาโรค ในอดีต
มียาประเภทสมุนไพรกินช่วยบรรเทาอาการปวดได้
แต่ในปัจจุบัน เมื่อเจ็บป่วยส่วนใหญ่จะไปพบแพทย์
ตามสถานอนามัย หรือตามโรงพยาบาลต่าง ๆ

๒.๔.๕) ความเชื่อ ศาสนา ชาว
ไทลื้อ ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เข้าวัด
ทำบุญเป็นประจำในวันพระ โดยเฉพาะในช่วง
เทศกาลเข้าพรรษา ผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งชายหญิงจะไป
นอนวัด ถือศีลกันเป็นประจำ ในด้านความเชื่อก็ยังมี
การฮ้องขวัญ และการเลี้ยงผีเจ้า

๒.๔.๖) จารีต-ประเพณีจะ
เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่ปฏิบัติกันตามปฏิทิน
ตลอดปี โดยประเพณีสำคัญที่เป็นกิจกรรมใหญ่
ของครอบครัวและคนในชุมชน ได้แก่ ปอยสง่าลอง
การโยนหมากกอน และปอยออกหว้า (ออกพรรษา)

๒.๔.๗) ดนตรี การขับร้องและ
การฟ้อนรำ การขับร้องของชาวไทลื้อเรียกว่าขับลื้อ
จะมีการเป่าขลุ่ยให้จังหวะน่าฟังยิ่งขึ้น ด้านการ
ฟ้อนรำ ยังคงมีการรำมอญเซียง รำดาบ รำกลองยาว
รำวี หรือรำพัด และการรำวงย้อนยุคที่มีความสนุก
ครึกครื้น

๓. บทบาทในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์โต-โท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

๓.๑) บุคคลภายนอกกลุ่ม

บุคคลภายนอกกลุ่ม ที่มีบทบาทในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมได้สำเร็จ จากผลการวิจัยพบว่า คือ บุคคล ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด มีความเกี่ยวข้องและมีศักยภาพในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ สามารถสรุปได้ดังนี้

๓.๑.๑) ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากใกล้ชิดกับลูกบ้านไม่อาจจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดก็ตาม ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่เอาใจใส่ลูกบ้านด้านสารทุกข์สุกดิบ การช่วยส่งเสริมงานของชาติพันธุ์ เป็นภารกิจของหมู่บ้านด้านหนึ่งเช่นกัน อีกทั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยจึงมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของตน และพร้อมสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน

๓.๑.๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลตำบล ที่ปกครองประชาชนในพื้นที่มีการทำประชาคม ทำแผนโครงการและจัดสรรงบประมาณตามที่ประชาชนในพื้นที่ต้องการ ดังนั้นเมื่อกลุ่มชาติพันธุ์เสนอโครงการด้านวัฒนธรรมได้รับการเสนอเข้าแผนและได้รับงบประมาณสนับสนุน จึงทำให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ประสบความสำเร็จ เป็นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานของหน่วยงานอีกทางหนึ่งด้วย

๓.๑.๓) ผู้นำทางศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาส และพระสงฆ์ในศาสนาพุทธ และศิษยาภิบาลในศาสนาคริสต์ ที่เป็นผู้อบรมด้านจริยธรรม ใช้คำสอนของศาสนาในการขัดเกลาให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี

มีความภูมิใจในชาติกำเนิด และรักเผ่าพันธุ์ของตน อีกทั้งยังเป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในแต่ละหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี ทำให้กิจกรรมที่จัดประสบความสำเร็จ

๓.๑.๔) หน่วยงาน องค์กรเอกชนที่

อยู่ในพื้นที่ เข้ามามีบทบาทในการหนุนเสริม หรือให้โอกาสในการที่กลุ่มชาติพันธุ์จะนำวัฒนธรรมของตนเสนอต่อสายตาศูนย์กลางบุคคลภายนอก ด้วยการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ตามลักษณะของหน่วยงาน

๓.๒) บุคคลภายในกลุ่ม

บุคคลภายในกลุ่ม นับว่าเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งที่บทบาทของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ สามารถสรุปบทบาทของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ในการฟื้นฟูอัตลักษณ์วัฒนธรรม ได้ดังนี้

๓.๒.๑) บทบาทที่มีต่อตัวเอง ต้องเริ่มที่ตนเองก่อนในด้านวัฒนธรรมทุกด้าน มีจิตสำนึกในตนเอง กล้าประกาศตัวว่าเป็นชาติพันธุ์ และทำตัวให้เป็นคนดีทำประโยชน์แก่ส่วนรวม จึงจะเป็นที่นับถือ เมื่อทำอะไรก็จะได้รับการยอมรับ พูดอะไรก็มีคนเชื่อฟังให้ความเคารพ

๓.๒.๒) บทบาทที่มีต่อครอบครัว สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่จะใช้เวลาส่วนใหญ่ทำงานในบ้าน เป็นแม่บ้าน มีหน้าที่สำคัญคือการขัดเกลาให้ลูก ๆ และสมาชิกในครอบครัวได้รู้จักคุ้นชินวัฒนธรรม รับรู้และภูมิใจในเผ่าพันธุ์ของตน รวมทั้งการอบรมสั่งสอนลูกหลานของตนให้ปฏิบัติตนในการเป็นคนดีของสังคม เพื่อให้อยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข

๓.๒.๓) บทบาทที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ สมาชิกในกลุ่มต้องคำนึงถึงความเป็นเครือญาติกันการอยู่ร่วมกันพึ่งพาอาศัยกันช่วยเหลือ

กันในยามลำบาก รักใคร่สามัคคี รู้จักการเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ไม่ดูถูกดูแคลนผู้อื่นเคารพและให้เกียรติแก่ชาติพันธุ์ของตน ด้านกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีสัมพันธ์ไมตรีกับส่วนรวม ให้ความร่วมมือขอชักชวน และร่วมมือกันในการรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ อย่างพร้อมเพรียง จะทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง เมื่อทำกิจกรรมใด ๆ ก็จะได้รับความร่วมมือและสามารถแสดงศักยภาพของกลุ่มให้เป็นที่ประจักษ์ เมื่อออกไปสู่สังคมภายนอกก็ไม่ควรละอายในตัวตนของตนเองแต่กล้าเปิดเผยอย่างภาคภูมิใจ

๓.๒.๔) บทบาทที่มีต่อชุมชนและสังคม แม้ว่าในอดีต กลุ่มชาติพันธุ์ไม่ค่อยมีบทบาทในชุมชนมากนักเนื่องจากการเข้ามาอยู่ใหม่เป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ มีสมาชิกไม่มาก แต่ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์มีจำนวนเพิ่มขึ้นและได้รับการยอมรับจากสังคม อีกทั้งสังคมเปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มีพื้นที่ทางสังคมให้นำวัฒนธรรมเสนอต่อสาธารณะ

มากขึ้น จึงมีโอกาสดำเนินงานเพื่อสังคมในระดับหมู่บ้าน ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับประเทศ ทำให้มีความภาคภูมิใจกล้าเผยแพร่วัฒนธรรมของตนออกไปกว้างขวางยิ่งขึ้น และได้รวมกลุ่มกันฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง

๔. รูปแบบและกระบวนการการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มสตรีชาติพันธุ์ไท-ไท ในอำเภอแม่สาย อำเภอแม่จัน และ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

๔.๑) จากการที่สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ กลุ่ม ได้ร่วมกันสรุปว่าอัตลักษณ์ที่ต้องการฟื้นฟูมาก ๕ อันดับ ได้แก่ อาหาร การแต่งกาย การพ่อนรำ ภาษา และ ประเพณี โดยมีรูปแบบและกระบวนการฟื้นฟู ๓ รูปแบบคือ การรักษาแบบดั้งเดิม การปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย และการประดิษฐ์แบบใหม่ สรุปดังแสดงไว้ในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ รูปแบบและกระบวนการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	รูปแบบและกระบวนการฟื้นฟู		
	การรักษาแบบดั้งเดิม	การปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย	การประดิษฐ์แบบใหม่
อาหาร	เพื่อให้รสชาติและการปรุงยังคงเป็นอัตลักษณ์ และสามารถสอนและบอกต่อกับคนรุ่นใหม่ได้	เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และสามารถทดแทนอาหารต้นฉบับได้	ไม่เห็นด้วยเพราะอาหารแบบดั้งเดิม มีรสชาติอร่อย เป็นอัตลักษณ์
การแต่งกาย	ไม่ควรให้หายไป ควรอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ เพื่อให้คนรุ่นหลัง ได้เห็นและรู้จักลักษณะดั้งเดิมแท้จริง เพราะในปัจจุบันเริ่มเหลือน้อยลงมาก	เพื่อให้เกิดความสะดวกในการสวมใส่เหมาะกับสภาพอากาศ การดูแลเก็บรักษา และทำให้คนรุ่นใหม่ยอมรับ	ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน เพราะของเก่าดั้งเดิมเริ่มหายาก และมีราคาแพง จึงควรมีการปรับเปลี่ยนวัสดุที่ใช้ทดแทนได้

อัตลักษณ์ ทาง วัฒนธรรม	รูปแบบและกระบวนการฟื้นฟู		
	การรักษาแบบดั้งเดิม	การปรับปรุงให้เหมาะสม กับยุคสมัย	การประดิษฐ์แบบใหม่
การฟ้อนรำ	เพื่อรักษาความอ่อนช้อย งดงามของท่วงท่าการ ฟ้อนรำให้มีความโดดเด่น เป็นอัตลักษณ์	เป็นการประยุกต์ท่วงท่าขึ้น มาใหม่ ให้เหมาะกับจังหวะ เพลงที่บรรเลงเร็วขึ้นกว่า เดิม ตามวัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เข้ามาปะปนอยู่ในวิถีชีวิต แต่ยังคงรักษาความเป็น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ไว้	เป็นการปรับเปลี่ยนไปตาม สมัยนิยม ทำให้ทุกกลุ่มวัย โดยเฉพาะวัยรุ่นได้หันมาให้ ความสนใจ การฟ้อนรำของ กลุ่มชาติพันธุ์ตนด้วยการ ผสมผสานแบบดั้งเดิมเพื่อ ไม่ให้หลงลืม
ภาษา	ต้องรักษาภาษาแบบดั้งเดิม เนื่องจากการป้องกัน ภาษา ที่จะปะปนกับภาษา อื่น ๆ ที่ขณะนี้ก็มีการปะปน อย่างมาก ทำให้คำเดิม ๆ เริ่มหายไป	-	-
ประเพณี	ต้องรักษาแก่นหลักดั้งเดิม ของประเพณีไว้ แม้ว่า องค์ประกอบย่อยอาจมีการ เปลี่ยนแปลงไป	การรับสิ่งใหม่เข้ามาต้องมี การกลั่นกรองและเลือกสรร นำมาใช้โดยไม่กระทบกับ จุดหมายดั้งเดิม ของ ประเพณี	-

๔.๒) กระบวนการฟื้นฟูและสืบทอด

กระบวนการฟื้นฟูและสืบทอด
ที่ทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคงอยู่ ต้องตระหนัก
ถึงสิ่งสำคัญ ๒ ประการคือ ๑) การมีผู้สืบทอดเพื่อ
รับช่วงต่อ โดยเกิดขึ้นในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน
ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมและการพาเด็ก
เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เกิด
การยอมรับ ภูมิใจและปฏิบัติตามอย่างไม่เคอะเขิน
หรือละอาย ๒) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่
ภายนอก เพื่อให้ประชาชนรู้จัก เรียนรู้ เข้าใจ

วัฒนธรรมอย่างถูกต้อง การประชาสัมพันธ์ออกไป
ในรูปแบบต่าง ๆ และการส่งเสริมจากหน่วยงาน
ภาครัฐและเอกชน เป็นการทำให้การเผยแพร่
มีความกว้างขวางยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

เมื่อสรุปอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสตรีทั้ง
๔ กลุ่มชาติพันธุ์ ที่ปรากฏอยู่ และต้องการฟื้นฟู
มากที่สุด ๕ อันดับ สามารถสรุป ดังแสดงไว้ใน
ตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสตรีทั้ง ๔ กลุ่มชาติพันธุ์ต้องการฟื้นฟูมากที่สุด

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม	กลุ่มชาติพันธุ์			
	ไตหย่า	ไทยวน	ไทใหญ่	ไทลื้อ
อาหาร	/	/	/	/
การแต่งกาย	/	/	/	/
การพ่อนรำ	/	/	/	/
ภาษา	/	/	/	-
การรักษาโรค	/	/	-	-
ประเพณี/ศาสนา	-	-	/	/
การทอผ้า	-	-	-	/

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญที่ทำให้เกิดการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จึงอภิปรายผล ด้านบทบาทของสตรีในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และรูปแบบและกระบวนการการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนี้

บทบาทของสตรีในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม จากการวิจัยพบว่า สตรีกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๔ กลุ่ม เป็นผู้มียุทธศาสตร์สำคัญในด้านนี้อย่างยิ่ง โดยเริ่มตั้งแต่บทบาทต่อตัวเองที่รู้ว่าตนเองเป็นใคร มีความสามารถในด้านไหน ต้องเริ่มที่ตนเองก่อน ในด้านวัฒนธรรมทุกด้าน มีจิตสำนึกในตนเอง กล่าวประกาศตัวว่าเป็นชาติพันธุ์ และทำตัวให้เป็นคนดีทำประโยชน์แก่ส่วนรวม จึงจะเป็นที่นับถือให้ความเคารพ เพศหญิง ณ เวลานั้นเป็นที่ยอมรับว่าเพศหญิงสามารถทำหน้าที่ และมีบทบาททางสังคมได้ดีไม่น้อยกว่าชาย ดังที่ เย็นจิตร ถิ่นขาม (๒๕๕๙) ได้กล่าวถึง แนวคิดสตรีสายวัฒนธรรม (Cultural Feminism) เชื่อว่าคุณลักษณะที่เป็นหญิงนั้น

ดีกว่าชาย ไม่ด้อยกว่าเหมือนในอดีต เพราะผู้หญิงมีคุณลักษณะที่น่าชื่นชมในด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเอาใจใส่ดูแล มีความอ่อนโยน ไม่ก้าวร้าว และรักสันติ

บทบาทต่อมาก็คือ บทบาทที่มีต่อครอบครัว ที่ตนเองต้องทำหน้าที่ขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว ด้านวัฒนธรรมของตนเอง ที่สตรีได้นำสมาชิกให้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนอย่างเป็นปกติในวิถีชีวิตประจำวัน การอบรมสั่งสอนด้านความเชื่อในศาสนา และด้านต่าง ๆ ที่ทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดการซึมซับรับและผูกพันวัฒนธรรมของตน รวมทั้งบทบาทที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ ที่ต้องไม่ละเลยกลุ่มของตน แต่ต้องช่วยทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ของตนเข้มแข็ง เมื่ออยู่ร่วมกันในชุมชน มีโอกาสทำกิจกรรมทางสังคม ต้องตระหนักถึงบทบาทที่มีต่อชุมชนและสังคม วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์จึงสามารถขยายออกไปสู่ภายนอกอย่างภาคภูมิใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ ยูพิน แสงศรีจันทร์ (๒๕๕๓) ที่กล่าวถึงบทบาทของสตรีในยุคปัจจุบัน ถือว่ามีความสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างมาก เพราะสตรีเป็นอีก

หนึ่งพลังในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจ สังคม สภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สตรีมีความต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพและ บทบาทของตนเอง มีความคาดหวังในบทบาทของตนเองสูงขึ้น ดังที่ ธีระ สลักเพชร (๒๕๕๒) ได้กล่าวว่าสตรีทุกคนล้วนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการฟื้นฟู วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย บทบาทสำคัญของสตรีในปัจจุบันพบว่า สตรีมีบทบาทสูงมากในการสร้างและ อนุรักษ์วัฒนธรรม ดังนั้น สตรีจึงไม่ควรลืมบทบาท ของตัวเอง และสิ่งที่จะทำได้ในชุมชนของแต่ละคน ซึ่งจะเป็นช่องทางในการช่วยกันทำงานเพื่อสร้าง ชุมชน และฟื้นฟูวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยได้

ด้านรูปแบบการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พบว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ต้องการฟื้นฟูมาก ๕ อันดับ ได้แก่ อาหาร การแต่งกาย การฟ้อนรำ ภาษา และประเพณี โดยรูปแบบการฟื้นฟู มี ๓ รูปแบบคือ การรักษาแบบดั้งเดิม การปรับปรุง ให้เหมาะสมกับยุคสมัย และการประดิษฐ์แบบใหม่ กลุ่มสตรีทั้ง ๔ กลุ่มชาติพันธุ์ต้องการให้อัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมทั้ง ๕ ด้านมีการรักษาแบบดั้งเดิม เอาไว้ เพื่อมิให้สูญหายไป และให้ลูกหลาน คนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มสตรี ชาติพันธุ์ต่างยอมรับว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ต้องมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัย และ การประดิษฐ์แบบใหม่ เพื่อความสะดวก ทดแทน สิ่งเก่าที่หายากขึ้น และเป็นที่ยอมรับของคนรุ่นใหม่ แต่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์และจุดมุ่งหมายดั้งเดิม เอาไว้ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการ วัฒนธรรมแห่งชาติ (๒๕๖๐) ได้กล่าวถึงความจำเป็น ต้องมีการฟื้นฟูทางวัฒนธรรม เพราะเป็นการ เลือกรสวัฒนธรรมที่จะสูญหาย หรือกำลังจะเสื่อม สลาย มาผ่านกระบวนการฟื้นฟูให้กลับมีความหมาย และความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชาติ

เช่นเดียวกับที่ ทองอินทร์ ภายศรี และคณะ (๒๕๕๔) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการฟื้นฟูอาหารเป็นยาเพื่อ รักษาสุขภาพของตนเองในชุมชนบ้านบ่อปึง ตำบล สงยาง อำเภอมหาชัยชนะ จังหวัดยโสธร ผลการ ศึกษาสรุปได้ว่า การที่จะให้คนในชุมชนหันกลับมา ดูแลตนเองเวลาเจ็บป่วยด้วยสมุนไพรและหมอ พืชบ้าน แทนการรักษาตัวกับแพทย์แผนปัจจุบัน ที่ใช้ยาเคมี และเกิดเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ดังที่ Guitong, M. (2554) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทย เชื้อสายจีนฮากกาในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการศึกษาพบว่า ยังคงมีการ สืบทอดด้านอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีน ฮากกาไว้ แต่เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้อัตลักษณ์มี ลักษณะผสมผสานกลมกลืนระหว่างไทยกับจีน ในรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์ตามยุคสมัยเพื่อ ความอยู่รอดของชาวไทยเชื้อสายจีนฮากกานั้นเอง

ด้านกระบวนการการฟื้นฟูอัตลักษณ์ เพื่อให้ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมคงอยู่ กลุ่มสตรีชาติพันธุ์ ต้องตระหนักถึงสิ่งสำคัญ ๒ ประการคือการ มีผู้สืบทอดเพื่อรับช่วงต่อ และการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์สู่ภายนอก ดังที่ Kai (2549) ได้ศึกษา กระบวนการผลิตซ้ำ และสร้างใหม่ของอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมพบว่า ความเป็นโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิด กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่าง กระบวนการฟื้นฟูอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรม อาจเป็น การฟื้นฟูและผลิตซ้ำจิตสำนึกทาง ประวัติศาสตร์ การสร้างความหมายใหม่ และกำหนด บทบาทใหม่ให้กับอัตลักษณ์ เพื่อนำอัตลักษณ์นั้น ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาหรือสร้างประโยชน์ใหม่ให้แก่ ชุมชน สอดคล้องกับ เวียงวัฒนา ชนะพาล (๒๕๕๑) ได้ศึกษาเรื่อง สองฝั่งโขง : การปรับเปลี่ยน อัตลักษณ์ ของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางด้าน

เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในนครหลวง เวียงจันทน์ ด้านการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และการต่อรองทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนไทยอีสานที่อยู่ในเวียงจันทน์พบว่า มีการผสมกลมกลืนแบบแผนวิถีชีวิตเข้ากับกลุ่มคนในวัฒนธรรมหลักตามจารีตประเพณีที่มีความคล้ายคลึงกัน แต่กลุ่มคนอีสานยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางด้านภาษาของตนไว้ ซึ่งเห็นได้จากการที่คนรุ่นใหม่ใช้ภาษาพูดแบบลาวแต่คงสำเนียงอีสานแบบชาวจังหวัดร้อยเอ็ดไว้เช่นเดิม

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์

๑.๑) หน่วยงานของ ๔ กลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีกิจกรรมการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ส่งเสริมให้สมาชิกภายในกลุ่มของตนได้เข้าร่วมอย่างต่อเนื่องทั้งภายในชุมชนของตนและภายนอกชุมชนที่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ เพื่อสร้างจิตสำนึก รัก ห่วงแหน และร่วมกันฟื้นฟูวัฒนธรรมของตนอย่างต่อเนื่องในวิถีชีวิตประจำวัน

๑.๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการวางแผนและจัดสรรงบประมาณในการรณรงค์ให้เกิดการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ดูแลของตน เพื่อนำทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์มาใช้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์และคนในชุมชน

๑.๓) หน่วยงานด้านวัฒนธรรมตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรร่วมกันสังเคราะห์ข้อมูลด้านรูปแบบในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษาและการนำไป

ประยุกต์ใช้กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในสังคม พหุวัฒนธรรมตามบริบทของแต่ละพื้นที่ของประเทศไทย

๒. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๒.๑) ควรมีการวิจัยในด้านรูปแบบการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่สามารถสร้างรูปแบบและนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ได้

๒.๒) ควรมีการวิจัยด้านบทบาททางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มบุรุษในการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับสภาพสังคมพหุวัฒนธรรม

๒.๓) ควรมีการวิจัยด้านการนำอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไปพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ยศ สันตสมบัติ. (๒๕๕๑). บรรณาธิการ “คนพลัดถิ่น แรงงานอพยพกับการก้าวข้ามพรมแดนรัฐชาติ” ใน อำนาจ พื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย เล่ม ๒”. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ยุพิน แสงศรีจันทร์. (๒๕๕๓). การยอมรับบทบาทสตรีในทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในตำบลน้ำแวน อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท รัฐประศาสนศาสตร์. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- เวียงวัฒนา ชนะพาล. (๒๕๕๑). “สองฝั่งโขง: การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในนครหลวงเวียงจันทน์,”

- สารมิตรภาพไทย-ลาว. ๑๕,๓ (๒๕๕๑) : ๔๐-๔๗.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี . (๒๕๕๔). แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Guitong, M. (๒๕๕๔). ศึกษาอัตลักษณ์ชาวไทย เชื้อสายจีนฮากกาในเขตเทศบาลนคร หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. อินทนิลทักษิณสาร. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑. ๑๙๕ - ๒๑๘.
- ข้อมูลออนไลน์**
- ทองอินทร์ ภายศรี. (๒๕๕๔). รูปแบบการฟื้นฟู อาหารเป็นยาเพื่อรักษาสุขภาพตนเองของ คนในชุมชนบ้านบ่อปิ้ง ตำบลสงยาง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. สืบค้นเมื่อ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๐, สืบค้นจาก http://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG53E0045
- ธีระ สลักเพชร. (๒๕๕๒). กลุ่มสตรี เข้ามามีบทบาท ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ชี้หากจะฟื้นฟู ประเทศ ต้องใช้ วัฒนธรรมไทย โดยเริ่มใน แต่ละท้องถิ่นก่อน. สืบค้นเมื่อ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๐, สืบค้นจาก <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9520000106111&TabID=3&>
- เย็นจิตร ถิ่นขาม. (๒๕๕๙). Feminism (สตรีนิยม). สืบค้นเมื่อ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๐. สืบค้นจาก <https://www.gotoknow.org/posts/357827.%20%EO%B9%96>.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (๒๕๖๐). งานฟื้นฟูวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๐, สืบค้นจาก http://kanchanapisek.or.th/kp8/thai/link3_3.htm.
- Kai. (2549). กระบวนการผลิตซ้ำ และสร้างใหม่ ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๐, สืบค้นจาก <http://www.songkhlahealth.org/paper/6852549>.